

**DEHQONOBOD TUMANIDA EKOTURIZMNI
RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI****Ergasheva Gulsanam**

Qarshi davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Qashqadaryo viloyatining Dehqonobod tumani hududida ekoturizmni rivojlantirish imkoniyatlari, tabiiy-geografik sharoit, bioxilma-xillik, mavjud resurslar, infratuzilma va istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari tahlil qilingan. Tadqiqot davomida tumanning tabiiy landshafti, flora va fauna tarkibi, ekoturistik salohiyatga ega bo'lgan hududlar va ularda amalga oshirilishi mumkin bo'lgan ekologik yo'nalishdagi tadbirlar o'rganildi. Shuningdek, ekoturizmni barqaror rivojlantirish uchun zarur bo'lgan tashkiliy, infratuzilmaviy va ekologik choralar bo'yicha tavsiyalar berilgan. Maqola Dehqonobod tumanida "yashil iqtisodiyot" tamoyillariga asoslangan turizmni shakllantirishning asosiy yo'nalishlariga bag'ishlanadi.

Kalit so'zlar: Ekoturizm, Dehqonobod tumani, bioxilma-xillik, ekologik ta'lim, yashil iqtisodiyot, tabiiy landshaft, tog' turizmi.

Ekoturizm bugungi kunda jadal rivojlanayotgan, ekologik barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiluvchi va "yashil iqtisodiyot"ning asosiy yo'nalishlaridan biriga aylangan sohadir. O'zbekiston hududida bir qator tog'-cho'l va o'rmon landshaftlariga ega bo'lgan hududlar ekoturistik salohiyati bilan ajralib turadi. Shulardan biri — Qashqadaryo viloyatining Dehqonobod tumanidir. Tuman o'zining tabiiy go'zalligi, tog' tizmalari, yaylovlari, daryo vodiylari, jonzot va o'simliklarning xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Mazkur maqolada Dehqonobod tumanida ekoturizmni rivojlantirish istiqbollari ilmiy tahlil asosida yoritiladi.

Dehqonobod tumani Qashqadaryo viloyatining janubi-sharqiy qismida joylashgan bo'lib, umumiy maydoni taxminan to'rt ming kvadrat kilometrni tashkil etadi. Ma'muriy markazi — Qorashina shaharchasi hisoblanadi. Tuman hududida bir shaharcha hamda o'n to'rt qishloq fuqarolar yig'ini mavjud bo'lib, Beshqo'ton, Qizilcha, Obiravon, Duob, Qo'rg'ontosh kabi hududlar ularga kiradi. Aholi soni ikki yuz mingga yaqin bo'lib, tuman chorvachilik, dehqonchilik va tog'-yaylov xo'jaligi bilan mashhur.

Hudud relyefi asosan o'rta balandlikdagi tog'lar, past tog'lar, tog' oldi tekisliklari, chuqurliklar va kuesta tizimidan iborat. Hisor tizmasining janubiy tarmoqlari — Bobosurxak, Qorasirt, Kafantog' kabi balandliklar aynan shu yerda joylashgan. Tuman iqlimi quruq-kontinental bo'lib, yoz issiq, qish esa mo'tadil sovuq

kechadi. Yillik yog‘in miqdori kam, ammo tog‘ yonbag‘irlari va vodiylarda vegetatsiya davri biologik xilma-xillikni qo‘llab-quvvatlaydi.

Suv resurslari borasida tuman orqali Katta O‘radaryo va Kichik O‘radaryo oqib o‘tadi. Ular qishloq xo‘jaligi, chorvachilik va ekoturistik dam olish zonalarini shakllantirish uchun muhim manba hisoblanadi. Tog‘ yonbag‘irlarida archa, yovvoyi bodom, rovoch, selderey, turli butalar va dorivor o‘simliklar o‘sadi. Hayvonot olamida esa tulki, quyon, tog‘ echkisi, qushlarning ko‘plab turlari, sudraluvchilar, yirtqich qushlar va kichik kemiruvchilar uchraydi.

Dehqonobod tumani ekoturizmni rivojlantirish uchun tabiiy landshaftlar va madaniy muhitning uyg‘unligiga ega. Tog‘lar, daryo vodiylari, keng yaylovlar, o‘ziga xos o‘simliklar va hayvonot dunyosi ekologik turizmning turli shakllarini tashkil etishi uchun qulay.

Tog‘larda piyoda yurish, sayyohlar uchun trekking, landshaft kuzatuv safari, yovvoyi hayvonlar va qushlarni tomosha qilish, botanika ekspeditsiyalari, foto-safarilar kabi yo‘nalishlarni joriy etish mumkin. Daryo bo‘ylarida suv bo‘yida dam olish, ekologik o‘quv lagerlari, ekologik ta‘lim loyihalarini tashkil etish ham istiqbolli yo‘nalishlar sirasiga kiradi.

Qishloq hududlarida an‘anaviy chorvachilik hayoti, qo‘y-echki boqish, sut mahsulotlari tayyorlash, qishloq hayoti bilan yaqindan tanishish imkonini beruvchi agro-turizm faoliyatini yo‘lga qo‘yish mumkin. Bu mahalliy aholi bandligini oshiradi va yashash darajasiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Ekoturizm rivojiga to‘siq bo‘layotgan omillar; Tuman salohiyatiga qaramay, ekoturizmni keng miqyosda yo‘lga qo‘yish bir qator muammolar bilan cheklangan. Avvalo, turistik infratuzilma yetarlicha rivojlanmagan: mehmonxonalar, eko-lodjlar, ko‘rsatkichlar, yo‘laklar, yo‘riqnomalar, transport va logistika tizimi to‘liq shakllanmagan. Tabiiy muhitning ba‘zi joylarida suv tanqisligi, ekologik zaiflik ham turizmni ehtiyotkorlik bilan yo‘lga qo‘yishni talab qiladi. Mahalliy aholi turizm xizmatlari bo‘yicha yetarli ko‘nikmaga ega emasligi ham rivojlanish sur‘atini sekinlashtiradi.

Taklif va tavsiyalar

1. *Ekoturizm zonalarini ko‘paytirish:* Dehqonobod tumanida mavjud tabiiy hududlarni o‘rganib, tog‘- yaylovlar, daryo vodiylari va o‘rmon butazorlarida yangi ekoturistik hududlar, qo‘riqlanadigan maydonlar va ekologik dam olish maskanlarini tashkil etish zarur.
2. *Ekologik monitoringni yo‘lga qo‘yish:* Tuman hududidagi tabiiy landshaft, o‘simlik va hayvonot dunyosining holatini muntazam kuzatib borish, ekologik monitoring tizimini yaratish va uni ilmiy asos bilan yuritish tavsiya etiladi.

3. *Aholining ekologik ongini oshirish*: Maktab, kollej o‘quvchilari va mahalliy aholiga ekologik ta’lim berish, ekoturizmning ahamiyati, tabiatni asrash, chiqindilarni boshqarish bo‘yicha targ‘ibot tadbirlarini kuchaytirish lozim.
4. *Barqaror qishloq xo‘jaligini rivojlantirish*: Tabiiy yaylovlardan oqilona foydalanish, pestitsidlardan me‘yorida foydalanish, ekologik toza dehqonchilik usullarini joriy etish orqali ekoturizmga zarar yetkazmaydigan qishloq xo‘jaligi tizimini yaratish muhim.
5. *Noyob tabiiy resurslarni tiklash ishlari*: Tuman hududidagi yo‘qolib borayotgan yoki xavf ostidagi o‘simlik va hayvon turlarini ko‘paytirish, tabiiy muhitga qaytarish, dorivor o‘simliklar va yaylov o‘simliklarini sun‘iy ko‘paytirish loyihalarini kengaytirish kerak.
6. *Mahalliy aholining ishtirokini ta‘minlash*: Ekoturistik loyihalarda fuqarolar, tadbirkorlar, fermerlar, chorvadorlar va mahalliy jamoalarni faol ishtirokiga jalb qilish turizm rivojiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Mahalliy aholi uchun yangi ish o‘rinlari yaratish ekoturizm samaradorligini oshiradi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Karimov A., Yo‘ldosheva N. “Ekoturizmni rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari”. — TDIU ilmiy jurnali, 2022.
2. Qurbonov P. R., Safarov I. B. Ziyorat turizmining iqtisodiy geografik jihatlarini //Экономика и социум. – 2025. – №. 3-1 (130). – С. 357-362.
3. Safarov I. B. et al. Ziyorat turizmini rivojlantirishda gat texnologiyalarining o‘rni //Экономика и социум. – 2025. – №. 4-1 (131). – С. 502-505.
4. Safarov I. B. Geographical features of pilgrimage tourism (in the case of Kashkadarya region) //Экономика и социум. – 2023. – №. 2 (105). – С. 321-324.
5. Usmanova R., Safarov I. O‘zbekistonda turizmni shakllantirishning geografik jihatlarini //yangi O‘zbekistonda milliy turizm istiqbollari. – 2024. – T. 1. – №. 01.
6. Botirov Y. Z., Qurbonov P. R. Qashqadaryo viloyati shaharlari rivojlanishida iqlimning o‘rni //Экономика и социум. – 2024. – №. 10 (125). – С. 328-331.
7. Qurbonov P. R., Botirov B. Z. The impact of global climate change on urban development //Экономика и социум. – 2025. – №. 5-1 (132). – С. 613-616.
8. Safarov I. B., Husenov J. Q. O‘zbekistonda rekreatsion salohiyatini oshirishda gat texnologiyalarini o‘rni //Экономика и социум. – 2025. – №. 3-2 (130). – С. 241-245.
9. Egamberdiyevich D. M. et al. Turizm sohasida gat texnologiyasining o‘rni //yangi o‘zbekiston, yangi tadqiqotlar jurnali. – 2025. – T. 2. – №. 1. – С. 256-257.